

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З
ДИСЦИПЛІНИ «ЛАТИНСЬКА МОВА»**

спеціальність 035 Філологія
(шифр і назва спеціальності)
Філологічний факультет
(назва факультету)
освітня програма:

Рівне- 2025 р.

УДК 811.124(072)

Л 27

Латинська мова: Методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія / Укладач: Н.І.Станіславчук. Рівне: РДГУ, 2025, 60 с.

УДК 811.124(072)

Рецензенти:

Мізін К. І., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Деменчук О.В., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри романо-германської філології Рівненського державного гуманітарного університету

Затверджено на засіданні кафедри романо-германської філології, протокол №1 від 06 січня 2024 р.

Рекомендовано до друку навчально-методичною комісією філологічного факультету, протокол №

©Наталія СТАНІСЛАВЧУК 2025 рік

©Рівненський державний гуманітарний університет, 2025 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Опис навчальної дисципліни.....	5
Програма навчальної дисципліни.....	7
Теми практичних занять.....	8
Практичні заняття.....	9
Індивідуальні завдання.....	35
Схема нарахування балів.....	37
Додатки.....	38

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Латинська мова» складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалавра за спеціальністю 035 Філологія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сукупність лексико-граматичних засобів, необхідних для вивчення граматики латинської мови та засвоєння необхідного мінімуму латинських слів та крилатих висловів.

Міждисциплінарні зв'язки. Латинська мова слугує основою для розуміння багатьох явищ в сучасних європейських мовах, особливо тих, що належать до романської та германської груп. Проблематика курсу пов'язана з дисциплінами «Практичний курс англійської мови», «Практичний курс німецької мови», «Практичний курс французької мови», «Практичний курс польської мови», «Практичний курс перекладу з англійської мови», «Практичний курс перекладу з німецької мови», «Практичний курс перекладу з французької мови», «Практичний курс перекладу з польської мови», «Історія зарубіжної літератури: основні етапи розвитку», «Вступ до мовознавства».

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Латинська мова» є ознайомлення із загальноосвітнім значенням латинської мови та її впливом на сучасні європейські мови; отримання знань про фонетику, морфологію, синтаксис та лексику латинської мови; навчання читання та перекладу оригінальних латинськомовних текстів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Латинська мова» є:

1) розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності з урахуванням специфіки неживої мови: мовленням (усним та письмовим), читанням; розширення загальнолінгвального кругозору майбутніх філологів;

2) формування навичок перекладу з латинської мови;

3) засвоєння словотворчих елементів латини, які є продуктивними у сучасних мовах; формування теоретичного базису та практичного досвіду у свідомому розумінні семантики лінгвістичної, літературознавчої термінології;

4) формування професійної ерудиції та тезаурусу майбутніх філологів як основи підвищення свого освітньо-кваліфікаційного рівня і наукового зростання.

Згідно з вимогами освітньої програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати: а) базові знання і розуміння термінології латинського походження з різних дисциплін б) етимологічний аналіз слів; аналіз латинських слів на основі їх зіставлення з існуючими в українській, англійській (німецькій, французькій) мовах лексичними одиницями; в) комунікацію у письмовій та усній формах латинською мовою з метою вирішення завдань у майбутній професійній діяльності; г) специфіку читання адаптованих латинських текстів у відповідності з нормами і фонетичними правилами; д) граматичний аналіз тексту; ж) переклад синтаксичних конструкцій і адаптованих латинських текстів з використанням довідкових джерел (підручник, посібники, Internet-джерела);

вміти: а) правильно вимовляти і наголошувати латинські слова; б) користуватися латинським словником; читати та перекладати нормативні тексти; в) робити морфологічний та синтаксичний аналіз речень; г) користуватися лінгвістичної термінологією.

Програмні результати: а) володіння навичками читання і перекладу латиномовних прозаїчних та поетичних текстів; б) читання з правильною вимовою та наголосом латинські терміни та перекладати їх рідною мовою; в) орфографічно правильно записувати будь-який слово-термін, який потрібно засвоїти; г) володіння граматичною системою латинської мови, а також порівняння граматичних явищ латинської та західноєвропейських мов; д) використання 100 крилатих латинських висловів і студентський гімн

«Gaudeamus»; ж) переклад зі словником оригінальних текстів античних авторів, а також джерела середньовічної, ренесансної і просвітницької латини, оригінальні латиномовні джерела європейського і українського походження.

Програма розрахована на 22 години практичних занять.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЛАТИНСЬКА МОВА»

Змістовий модуль 1. Історія латинської мови. Фонетика.

Тема 1. Короткі відомості з історії латинської мови. Латинський алфавіт. Наголос.

Змістовний модуль 2. Морфологія та основи синтаксису латинської мови.

Тема 2. Іменник. Граматичні категорії іменника.

Тема 3. Дієслово. Граматичні категорії дієслова.

Тема 4. Прикметник. Граматичні категорії прикметника.

3. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Короткі відомості з історії латинської мови. Латинський алфавіт. Наголос.	2
2	Іменник. Граматичні категорії іменника. Морфологія. Іменник. Перша відміна іменників	2
3	Друга відміна іменників.	2
4	Третя відміна іменників. Голосний тип III відміни	2
5	Четверта відміна іменників. П'ята відміна іменників.	2
6	Дієслово. Граматичні категорії дієслова.	2
7	Дієслово. Минулий та майбутній час недоконаного виду дійсного способу активного стану	2
8	Дієслово. Часи системи інфекта. Пасивний стан	2
9	Прикметник. Граматичні категорії прикметника.	2
10	Прикметники першої та другої відмін.	2
11	Відмінювання прикметників III відміни. Займенникові прикметники.	2
	Разом	22

4. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичне завдання №1

Перелік питань:

1. Короткі відомості з історії латинської мови.
2. Латинський алфавіт. Класифікація звуків, їх вимова. Кількість голосних і приголосних їх фонетична вимова. Звуки і літери.
3. Правила та виключення з правил, приклади. Вивчення буквосполучення приголосних та голосних.
4. Вивчення правил наголосу в латинській мові. Наголос. Довгі і короткі суфікси. Довгота за природою. Поділ слова на склади. Правила наголосу.

Завдання:

1. Прочитайте слова, поясніть вимову дифтонгів і диграфів:

Augustinus—Августин

Eurōpa—Європа

Aurelius—Аврелій

eucharistia—благодійність

auctor—творець

aetas—вік

aera—ера

aër—повітря

praeda—здобич

poëma—поема

oeconomia—економія

poëta—поет

neuter—середній

2. Прочитайте слова, поясніть вимову звуку, який позначається буквою у:

Pyrrhichius—піррихій(віршовий розмір)

polyphonia—багатоголосся

polysyndeton— багатосполучниковість

cyclus—цикл

mythos—міф

typus—відбиток, форма

3. Прочитайте слова, поясніть вимову звуків, які позначаються буквою c:

accentus, accentuatio—наголос	cancellarius—секретар
constans—постійний	caeremonia—свято, святість
cylindricus—циліндричний	caecus—сліпий
color—колір	coelicola—небожитель
cursus—курс	colloquium—бесіда

4. Прочитайте слова, поясніть, як звучать латинські букви g і h:

homo—людина	gloria—слава
genus—рід	figūra—фігура
generatio—покоління	historia—історія
geometria—геометрія	hortus—сад
geographia—географія	hora—година
progressus—прогрес	

5. Прочитайте слова, поясніть вимову звуку, який позначається буквою l:

littera—літера	luna—місяць
allusio—жарт, натяк	mel—мед
animal—жива істота	lact—молоко
liquor—рідина	laurus—лавр
linea—лінія	lacus—озеро
locatio—розміщення	flumen—ріка
lacrima—сльоза	

6. Прочитайте слова, поясніть вимову звуків, які позначаються буквою s:

persona—особа	selectus—вибраний
---------------	-------------------

observatio—спостереження

odiōsus—ненависний

Saturnus—Сатурн

scaena—сцена

civitas—державна

basis—основа

sensus—відчуття

divisio—поділ

occasio—випадок

synonymum—синонім

7. Прочитайте слова, поясніть вимову сполучень qu, ngu, su:

aqua—вода

antiquus—давній

aequālis—рівний

quantitas—кількість

qualitas—якість

sublinguālis—під'язиковий

suumcuique—кожному своє

causasui—річ у собі

8. Прочитайте слова, поясніть вимову звуків, які позначаються буквою i:

ius—право

iustitia—правосуддя

magister—вчитель

maior—більший

exilium—вигнання

orientālis—східний

disiunctio—відокремлення

9. Прочитайте слова, поясніть вимову грецьких сполучень ch, ph, rh, th, sch:

pathos—почуття, пристрасть

periphrasis—описовий вираз

thesaurus—сховище, скарбниця

synaesthesia—одночасне відчуття

schola—школа

rhetor—ритор

10. Поставте наголос у словах:

orientalis—східний

natura—природа

anīma—душа

absurdus—безглуздий

actualis—дійовий,
справжній, нинішній

diversus—різний

exemplum—приклад

anonŷmus—безіменний

utilitas—користь

complexus—комплекс

collectio—збір

compactus—скупчений

perfectus—досконалий

popŷlus—народ

11. Поясніть довготу або короткість другого складу від кінця слова

agricultŷra—землеробство

disciplīna—наука

doctrīna—вчення

intervallum—проміжок

octoginta—вісімдесят

maxīmus—найбільший

pyrāmis—піраміда

minīmus—найменший

frigīdus—холодний

stipendium—платня

secretarius—секретар

12. Прочитайте слова, поясніть вимову буквосполучення -ti:

dedicatio—присвята

abstractio—віддалення

abolitio—усунення

agitatio—спонукання до чогось

amplificatio—збільшення, розширення

annotatio—примітка

13. Прочитайте імена видатних римських письменників:

Gaius Julius Caesar

Quintus Horatius Flaccus

Publius Vergilius Maro

Lucius Anneus Seneca

Publius Ovidius Naso

Valerius Martialis

Decimus Junius Juvenalis

Практичне завдання №2

Перелік питань:

1. Загальні відомості про частини мови. Іменник. Граматичні категорії іменника. Перша відміна іменників.
2. Прийменники.
3. Особові та зворотній займенники.
4. Синтаксис простого речення

Завдання

1. Провідміняйте:

patria nostra наша батьківщина

victoria clara славна перемога

gloria magna велика слава

tabula votiva меморіальна дошка

toga candida біла (кандидатська) тога

curia regia королівський двір

bullae aureae золота булла

2. Прочитайте речення і слова до них у словниковій формі. Перекладіть речення, вивчіть слова:

Via est vita. Vita est via (via, ae f – дорога; est – є; vita, ae f – життя).

Historia est magistra vitae (historia, ae f – історія; magistra, ae f – учителька).

Scientia potentia est (scientia, ae f – знання; potentia, ae f – сила).

Ibi victoria, ubi concordia (ibi – там; victoria, ae f – перемога; ubi – де; concordia, ae f – згода).

Aurora est Musis amica (Aurōra, ae f – Аврора; Musa, ae f – муза; amīca, ae f – подруга).

3. Перекладіть:

Pro forma.

Roma est in Italia.

Sine mora.

Sine cura.

Per scholam ad vitam.

Pro memoria.

Ad littēram.

Ad notam.

4. Провідмініяйте відносні займенники:

qui

quae

quod

5. Вивчіть напам'ять

1. A casu ad casum – Від випадку до випадку.
2. Ab imo pectore – Від щирого серця.
3. Ab initio – З самого початку.
4. Ab ovo usque ad mala – Від яйця до яблук (від початку до кінця).
5. Acta non verba – Справи – не слова!
6. Ad Kalendas Graecas – До грецьких Календ.
7. Ad multos annos – На довгі роки.
8. Aetas dulcissima adulescentia est – Молодість – найкраща пора життя.

9. Alea jacta est (Caes.) – Жереб кинутий.
10. Aliena vitia melius vident homines, quam sua – Чужі недоліки люди краще бачать, ніж свої

Практичне завдання №3

Перелік питань:

1. Іменники, що відносяться до другої відміни.
2. Особливості відмінювання латинських іменників і прикметників за другою відміною.
3. Порівняння першої і другої відмін.

Завдання :

1. Визначте рід іменників:

homo

porta

tempus

filius

manus

2. Перекладіть речення на латинську мову звертаючи увагу на іменники другої відміни:

Хлопчик відчиняє двері.

Час летить швидко.

Син вітає свого друга.

Дівчина тримає руку матері.

Двері храму великі.

Люди простягають руки на допомогу.

Це час ночі.

Дочка зачиняє двері.

3. Перекладіть речення на українську мову звертаючи увагу на іменники другої відміни:

Puella portam aperit.

Tempus currit velox.

Filius amat librum.

Puer portat libros ad magistrum.

Puellae tenent rosas.

Tempus est pretiosum.

Filii et filiae ambulant in parco.

Porta aperitur et homines intrant.

4. Провідміняйте в Nominativus, Genetivus та Accusativus:

templum (храм)

amicus (друг)

manus (рука).

5. Провідміняйте:

Domus (дім) - Nominative Singular:

Amicus (друг) - Accusative Plural:

Mensa (стіл) - Genitive Singular:

Magister (вчитель) - Ablative Singular:

Puella (дівчина) - Dative Plural:

6. Перекладіть на українську мову використовуючи прикметники з другої відміни разом із іменниками:

Amicus fidelis semper adjuvat.

Tempus brevis est.

Manus agilis scribit carmen.

Templum antiquum visitamus.

Amica vera semper subest.

Puellae diligent laborem.

Manus artificis est ingeniosa.

Amicus bonus consilium dat.

7. Заповніть пропуски в реченнях, вибираючи правильний іменник з другої відміни та правильну форму та перекладіть на українську мову:

Puella in ____ ambulat. (via, templum, magister)

Magistri docent _____. (discipulus, servus, amicus)

In _____ est mensa. (dominus, templum, amicus)

Servi aedificant _____. (templum, via, dominus)

8. Провідміняйте словосполучення:

lupus magnus

poeta clarus

magister justus

periculum magnum

femina pulchra

9. Вивчіть напам'ять

1. Alma mater – Мати-годувальниця.
2. Alter ego – Друге “я”.
3. Amantes – amantes – Закохані – божевільні.
4. Amat victoria curam – Перемога любить старанність.
5. Amicitia magnum est bonum – Дружба – велике добро.
6. Amicitia vitam ornat – Дружба прикрашає життя.

7. Amīcum laedere ne joco quidem licet – Друга не можна ображати навіть жартома.

8. Amīcus certus in re incerta cernitur – Справжній друг виявляється в біді.

9. Amīcus verus amōre, more, ore, re cognoscitur – Справжній друг пізнається за любов'ю, звичаєм, мовою та справою.

10. Amor caecus est – Любов сліпа.

Практичне завдання №4

Перелік питань:

1. Іменники, що відносяться до третьої відміни.

2. Голосний тип III відміни. Особливості відмінювання іменників 3-ї відміни.

3. Прикметники третьої відміни.

Завдання:

1. Узгодити прикметник з іменником; провідніяти словосполучення:

Labor, oris m; honestus, a, um (почесний труд)

Jus, juris n; verus, a, um (істинне право)

Suus, a, um; lex, legis f (цей закон)

Pars, partis f; Magnus, a, um (велика частина)

Ars, artis f; Generosus, a, um (благородне мистецтво)

Testis, is m; Certus, a, um (надійний свідок)

Securis, is f; Ferreus, a, um (залізна сокира)

2. Утворіть і письмово і провідніняйте словосполучення:

добрий час (bonus, a, um – добрий; tempus, ōris n – час);

поганий цар (malus, a, um – поганий; rex, regis m – цар);

здорове тіло (sanus, a, um – здоровий; corpus, ōris n – тіло);

здоровий дух (sanus, a, um – здоровий; mens, mentis f – дух);

рідкісний зразок (rarus, a, um – рідкісний; exemplar, exemplaris n – зразок);
чисте джерело (purus, a, um – чистий; fons, fontis m – джерело).

3. Визначити основу прикметників:

acusticus, a, um alaris, e

albus, a, um bilifer, fera, ferum

sapiens, ntis corticalis, e

impar, imparis luteus, a, um

niger, gra, grum pius, a, um

senex, senis viridis, e

puter, tris, tre sternalis, e

4 Визначте граматичні категорії іменників, перекладіть українською мовою: зразок: oppīdo – oppidum, i, n; declinatio secunda; Datīvus singulāris; місту.

romanōrum	patrōno,
templa	popŭle
amīcis	verbis
castrum	domīnum
puerōrum	magistro
dei	virō
in oppīdō	mali
ex libris	

5 Запишіть повну форму Gen. Sing., позначте основу іменників третьої відміни:

imago, ĩnis, f _____ fortitŭdo, ĩnis, f _____

carmen, ĩnis, n _____ os, ossis, n _____

ratio, ōnis, f _____ cortex, ĭcis, m _____
apex, ĭcis, m _____ mos, moris, m _____
sermo, ōnis, m _____ vestis, is, f _____
mare, is, n _____ tempus, ōris, n _____
testis, is, m _____ regio, ōnis, f _____

6 Визначте тип відмінювання іменників третьої відміни:

secāle, is, n _____ ver, veris, n _____
fons, fontis, m _____ orbis, is, m _____
flos, floris, m _____ anĭmal, ālis, n _____
lex, legis, f _____ oratio, ōnis, f _____
securis, is, f _____ vestis, is, f _____
flumen, ĭnis, n _____ sermo, ōnis, m _____
cochlear, āris, n _____ turris, is, f _____

7 Вивчіть напам'ять

1. Legem brevem esse oportet – Закон має бути коротким.
2. Liber est mutus magister – Книга – це німий учитель.
3. Lupus in fabŭlis – Про вовка промовка.
4. Mala herba cito crescit – Бур'ян швидко росте.
5. Manifestum non eget probatiōne – очевидне не потребує доказів.
6. Manus manum lavat – Рука руку миє.
7. Mare verbōrum – gutta rerum – Море слів – крапля справ.
8. Melius sero, quam nunquam – Краще пізно, ніж ніколи.
9. Mendācem memōrem esse oportet – у брехуна має бути гарна пам'ять.
10. Mens sana in corpore sano – В здоровому тілі – здоровий дух.

Практичне завдання №5

Перелік питань:

1 Іменники, що відносяться до четвертої відміни.

2. У чому особливість відмінювання іменників IV відміни середнього роду в однині?

3. Яку особливість у відмінюванні мають іменники п'ятої відміни? 4. У яких відмінах є іменники із закінченням -us?

5. У яких відмінах немає іменників середнього роду?

6. У яких відмінах є іменники чоловічого роду на -er?

7. У якому відмінку закінчення іменників усіх відмін є різними?

Завдання:

1 Випишіть із наведених крилатих висловів іменники IV і V відмін:

Lapsus memoriae (Помилка пам'яті).

Manu sinistra (Лівою рукою)

E fructu arbor cognoscitur (З плоду пізнається дерево).

Dies levat luctum (День зменшує горе)

Est rerum omnium magister usus (Досвід учитель усього)

Amicus optima vitae possessio (Друг найкращий скарб у житті).

Domus propria domus optima (Власний дім найкращий дім)

Sine ira et studio (Без гніву і пристрасті).

Otium post negotium (Відпочинок після роботи).

Lupus non mordet lupum (Вовк вовка не кусає).

2 Визначте відміну іменників, поданих у родовому відмінку множини:

viarum	vectigalium
orationum	graduum
magistratuum	puerorum
periculorum	orbium
mentium	nomīnum
dierum	feminarum
exercituum	cladium
genērum	nautarum
virgīnum	cornuum
tempōrum	

3 Провідмінійте словосполучення, звернувши увагу на різні відміни іменника та прикметника:

res publica
status praesens
oratio clara.

4. Узгодьте прикметник з іменником та провідмінійте словосполучення:

fructus, us m – плід, amarus, a, um – гіркий, а, е;
res, ei f – річ, справа, publicus, a, um – народний, а, е;
casus, us m – випадок, bonus, a, um – добрий, а, е;
usus, us m – досвід, magnus, a, um – великий, а, е.

5. Узгодьте прикметники у дужках з іменниками. В деяких випадках можливі декілька варіантів.

diei (festus, a, um)	faciem (pulcher, chra, chrum)
dies (multus, a, um)	in rebus (secundus, a, um)
res (pulcher, chra, chrum)	spe (bonus, a, um)
fidei (bonus, a, um)	rerum (multus, a, um).

6 Перекладіть текст.

De domo Romana

Domus Romanae solebant esse satis amplae. Dispositio domus erat simplex. In fronte domus erant tabernae. In media domo erat atrium. Per atrium intrabat lux solis et aēr, nam nulla erat fenestra. In tecto erat magnum foramen, inde intrabat etiam pluvia, quae colligebatur in impluvio. In atrio erat aedificula, in qua colebantur dei domestici: Lares et Penates. Juxta erat focus, qui semper ardebat. Post atrium erat peristylum, hortus columnis ornatus. Homines in cubiculo dormiebant et in triclinio edebant, in tablino inter atrium et peristylum sito, studebant aut conveniebant.

7. Вивчіть напам'ять

1. Miscēre utīle dulci (Hor.) – поєднувати приємне з корисним.
2. Modus vivendi – Спосіб життя.
3. Montes auri pollicēri – Обіцяти золоті гори.
4. Multum vinum bibēre, non diu vivēre – багато вина пити – недовго жити.
5. Narībus trahere – водити за носа.
6. Nec possum tecum vivēre, nec sine te – Не можу жити ні з тобою, ні без тебе.
7. Nec sibi, nec altēri – Ні собі, ні іншим.
8. Nemo sine vitiis est – Немає нікого без недоліків.
9. Nigra in candīda vertēre – Перетворювати чорне на біле.

10. Nomen est omen (Plautus) – Ім'я говорить саме за себе.

Практичне завдання №6

Перелік питань:

1. Дієслово. Граматичні категорії дієслова.
2. Словникова форма дієслова. Поділ на дієвідміни.
3. Теперішній час дійсного способу активного стану.
4. Наказовий спосіб.

Завдання:

1. Визначте дієвідміну за неозначеною формою дієслова:

venire (приходити)	emĕre (купувати)
vidĕre (бачити)	sentire (відчувати)
monstrare (показувати)	tradĕre(перекладати)
dare (давати)	sedĕre (сидіти).

2. Утворіть від першої основної форми дієслова інфінітив:

lego III (читати, збирати)	vivo III (жити)
doceo II (вчити)	porto I (носити)
noto I (відмічати)	fleo II (плакати)
cado III (падати)	venio IV (приходити)
finio IV (закінчити)	

3. Назвіть дієслова в усіх основних формах:

deleo II (знищувати)	noto I (відмічати)
voco I (звати)	punio IV (карати),
audio IV (слухати)	fleo II (плакати)

muto I (змінювати).

4. Утворіть від дієслів форми теперішнього часу дійсного способу активного стану; перекладіть українською:

ornāre I – прикрашати,

studēre II – навчати,

dormīre IV – спати

<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
1.	1.	1.	1.	1.	1.
2.	2.	2.	2.	2.	2.
3.	3.	3.	3.	3.	3.

5 Перекладіть граматичні терміни:

numērus plurālis,

persōna

tertia singulāris

modus imperatīvus

infinitīvus praesentis passīvi

coniugatio quarta

plusquamperfectum indicatīvi actīvi

persōna prima plurālis

futūrum primum indicatīvi actīvi

6 Утворіть неозначену форму дієслів, визначте дієвідміну та основу praesentis verbi: зразок: dico – coniugatio tertia – dicēre – dic-.

clamo

ago

audio

valeo

servio

noto

erro

facio

sedeo

disco

taceo

amo

credo

video

7. Перекладіть дієслівні форми:

legit, legunt, legītis, lege, nolīte legēre; laudas, noli laudāre, laudo, laudat, laudāte; servis, servītis, servīre, servīte, servio; tacēmus, tacēre, tacent, taceo, tacētis .

8. Вивчіть напам'ять

1. Miscēre utīle dulci (Hor.) – поєднувати приємне з корисним.
2. Modus vivendi – Спосіб життя.
3. Montes auri pollicēri – Обіцяти золоті гори.
4. Multum vinum bibēre , non diu vivēre – багато вина пити – недовго жити.
5. Narībus trahere – водити за носа.
6. Nec possum tecum vivēre, nec sine te – Не можу жити ні з тобою, ні без тебе.
7. Nec sibi, nec altēri – Ні собі, ні іншим.
8. Nemo sine vitiis est – Немає нікого без недоліків.
9. Nigra in candīda vertēre – Перетворювати чорне на біле.
10. Nomen est omen (Plautus) – Ім'я говорить саме за себе.

Практичне завдання №7-8

Перелік питань:

1. Дієслово. Минулий час недоконаного виду дійсного способу активного та пасивного стану
2. Майбутній час дійсного способу активного та пасивного стану

Завдання :

1 Визначте час, особу, число, спосіб дієслова:

timēre (боятися)	timeo
timebas	timebant
timebo	timete
timebunt	timemus
time	timent

2. Визначте особу, число, спосіб, час, стан дієслів і перекладіть

	особа	число	спосіб	час	стан	переклад
laudat	3	однина	дійсний	теперішній	активний	він хвалить
veto						
caves						
estis						
laudabor						
monemini						
vendebat						
erant						
scribam						
audientur						
legebamus						
es						

3. Напишіть речення в імперфекті та футурумі активного стану і перекладіть їх:

Agricolam aestimamus.

Equos vendimus.

Semper verum dicit.

Libenter cum amicis sermonem habemus.

Semper pericul acavemus.

Semper strenui estis.

4 Поставте дієслівні форми в пасивному стані, перекладіть українською мовою: зразок: *vocat* (він кличе) – *vocatur*(його кличуть).

demonstrābat

puniam

delēbis

liberabāmus

salutabĭtis

censēmus

defendēre

docēbo

5 Замініть активну конструкцію пасивною. Перекладіть українською мовою:

Graeci in ora Siciliae colonias condēbant.

Servi Graeci puēros Romānos educābant.

Incendia vicos populōrum delēbant.

Romāni circum oppīdum vallum aedificābant.

Vere herbae et plantae terram vestient.

Marcus epistūlas amīcis scribet.

6. Доберіть відповідну дієслівну форму, перекладіть речення:

Adversarii oppīdum non (intrat, occupābunt, fugiēbant).

Gaudeo, quod fortūna me (delectant, timētis, amat).

Discipūli boni a magistris (laudantur, docēmur, monent).

Oppīda antiqua saepe incendiis (conduntur, debebantur, aedificantur).

7 Доповніть речення відповідною дієслівною формою, перекладіть речення:

Romāni numquam inimīcos (timēre).

In templō Delphōrum Pythia multa oracūla (dare).

Graeci antiqui in loco victoriae monumenta (struēre).

Cras epistūlam tibi (scribēre).

Semper amīci fidi (esse).

Si sapientiam non habes hodie, cras nihil (habēre).

Bonus magister consilia bona semper (dāre).

Ego tibi de nostrā scholā (scribēre).

Castra Romanōrum vallo fossaque (munīre).

8 Вивчіть напам'ять

1. Fundamentum in aere aedificāre – будувати повітряні замки.
2. Gutta cavat lapīdem – Крапля точить камінь (Овідій).
3. Homīnem ex operībus ejus cognoscēre – Людину пізнають за її вчинками.
4. Homo locum ornat, non homīnem locus – Людина прикрашає місце, а не місце людину.
5. Homo propōnit, sed Deus dispōnit – Людина передбачає, а Бог розпоряджається.
6. Homo sum et nihil humāni a me aliēnum puto (Ter.) – Я є людина і вважаю, що ніщо людське мені не чуже.
7. Honōres mutant mores, sed raro in meliōres (Plutar.) – Почесті змінюють звички, але рідко на кращі.

8. Ignorantia non est argumentum (Spinoza) – Незнання – не доказ.
9. Ille dolet vere, qui sine teste dolet (Mar.) – Той страждає по-справжньому, кому не потрібні свідки.
10. Imāgo anīmi vultus est – Обличчя – це відображення душі.

Практичне завдання №9 -10

Перелік питань:

- 1 Прикметник. Граматичні категорії прикметника.
2. Прикметники I-II відміни. Запис у словнику.
3. Відмінювання прикметників I-II відміни.
4. Займенникові прикметники. Відмінювання.

Завдання:

1 Провідмініуйте подані словосполучення в однині та множині:

victoria clara – славна перемога;

nauta perītus – досвідчений мореплавець;

humus sicca – сухий ґрунт;

malum rubrum – червоний плід;

populus liber – вільний народ;

puer Romānus – римський хлопець.

2 Перекладіть українською мовою:

a) Sunt plantae silvaticae, steposae, nemorosae, paludosae, lapidosae et ceterae. Coma plantarum varia est. Sunt comae conicae, ovoideae, cylindricae, sphaericae, pendulae et ceterae. Coma betulae pendula est. Coma plantarum e ramis et foliis constat. Sunt rami magni, parvi, crassi, ramosi, divaricati. Forma foliorum etiam varia est. Sunt folia ovata, lanceolata, falcata, pentagona et cetera. Folia nonnulla glabra, nonnulla pilosa sunt.

b) Structūra cellulārum varia est. Cellūla e flagellis, membrāna, nu-cleo, pyrenoido et chromatophōris constat. Forma cellulārum varia est. Sunt cellūlae ovoideae, conīcae, globōsae, ellipsoideae et cetēra.

c) Baccae Sambuci nigrae sunt parvae, nigrae et rotundae. Mentha piperīta, Lamium album et Urtīca ad Labiātas pertinent. Veronīca incāna et Allium podolicum plantae steppōsae sunt. Carex in locis paludosis crescit. Ar-nica montāna est planta medicāta. Popūlus nigra planta dioīca est. In horto botanīco Ficus elastīca et Amygdālus nana crescunt.

3 Утворіть від поданих іменників прикметники за допомогою суфікса -os-:

petra, ae, f – камінь, кам'янистий;

musculus, i, m – м'яз, мускул, мускулистий;

nervus, i, m – нерв, нервовий;

gelatina, ae, f – желатин, желатиновий;

aqua, ae, f – вода, водний.

4 Утворіть за допомогою суфікса -e- від поданих іменників прикметники:

argentum, i, n – срібло, срібний;

os, ossis, n – кістка, кістковий;

pharynx, pharyngis – глотка, глотковий;

vitrum, i, n – скло, скляний;

cartilāgo, cartilaginis – хрящ, хрящевий.

5 Узгодьте прикметники з іменниками, словосполучення перекладіть українською мовою:

pulvis (subtilis, e);

linimentum (volatilis, e);

tinctura (simplex, icis);

herba (paluster, tris, tre);

Streptocidum (solubilis, e);

flos (silvester, tris, tre) ;

succus (naturalis, e);

solutio (sterilis, e);

bacca (recens, ntis).

6 Узгодьте прикметник bonus, a, um в роді, ч іслі та відмінку з наведеними нижче іменниками:

deos	magistrum
dominam	nautae
fana	puellarum
libris	populorum

7 Вивчіть напам'ять

1. Dies diem docet – День навчає день.
2. Domus propria est domus optima – Власний дім – найкращий дім.
3. Donec eris felix, multos numerabis amicos (Ov.) – Доки ти будеш щасливий, у тебе будуть численні друзі.
4. Dum spiro, spero – Поки дихаю, сподіваюсь.
5. Duobus litigantibus tertius gaudet – коли двоє сперечаються, третій радіє.
6. Dura lex, sed lex – Закон суворий, але закон.
7. E cantu dignoscitur avis – За співом розпізнається птах.
8. E magna cena fit stomacho magna roena – надмір їжі – велика біда для шлунка.
9. Edimus, ut vivamus, non vivimus, ut edamus – Ми їмо, щоб жити, а не живемо, щоб їсти.
10. Elephantum ex musca facere – Робити з мухи слона.

Практичне завдання №11

Перелік питань:

- 1 Прикметники III відміни.
2. Відмінювання прикметників III відміни.
3. Практична основа прикметників.
4. Ступені порівняння прикметників. Прислівники.

Завдання:

1. Провідмініайте:

acer, acris, acre – гострий, а, е

brevis, e – короткий, а, е

felix, īcis - щасливий, а, е

2 Узгодьте прикметники з іменником і провідмініайте:

lupus, i m – вовк, celer, ēris, ēre – швидкий, а, е;

homo, īnis m – людина, sapiens, entis – розумний, а, е;

tempus, ōris n – час, felix, īcis – щасливий, а, е;

vita, ae f – життя, facilis, e – легкий, а, е.

3 Утворіть ступені порівняння прикметників:

levis, e – легкий, а, е;

sapiens, ntis – розумний, а, е;

nobilis, e – знатний, а, е;

subtilis, e – дрібний, а, е;

simplex, īcis – простий, а, е;

longus, a, um – довгий, а, е.

4 Визначте ступінь порівняння прикметників і перекладіть:

maior

acerrimus

dulcissima

longius

maximum

brevior

optimi

difficilius

5 Перекладіть, поставте прикметник у вищому і найвищому ступенях та провідмінійте словосполучення:

червона квітка

щаслива людина

подібна тварина

добрий учень

важкий початок

коротке життя.

6 Прочитайте та перекладіть:

De varietāte morum

Magna est variētas morum populōrum. Ut regiōnes dissimillīmae sunt, ita mores incolārum dissimillīmi sunt. Aliis temporībus popūlis alii mores sunt. Dissimillīmi erant mores Germanōrum antiquōrum et Romanōrum. Romāni pulcherrīma aedificia et celeberrīmas urbes habēbant; domus

Germanōrum humillīmae et angustissīmae erant. Nonnūllae gentes Germanōrum temporībus Caesāris certas sedes non habēbant. Romāni habēbant templa pulcherrīma et simulacra deōrum pretiōsa, Germāni imagīnes deōrum non habēbant.

7. Утворіть прислівники від прикметників:

із суфіксом – e: malus

a, um – поганий

a, e; publicus

a, um – народний

a, e; tacitus

a, um – таємний, a, e

8. Вивчіть напам'ять

1. Fama crescit eundo – Чутки ростуть ідучи.

2. Feci, quod potui, faciant meliōra potentes – Я зробив усе, що міг; хто може, нехай зробить краще.
3. Felix, qui potuit rerum cognoscere causas (Verg.) – Щасливий той, хто зміг пізнати природу речей.
4. Festina lente – Поспішай повільно.
5. Fide, sed cui fides – vide – Довіряй, але дивись, кому.
6. Finis coronat opus – Кінець увінчує справу.
7. Fit fabricando faber – Майстром стає той, хто вправляється.
8. Fortes fortuna adiuvat – Сміливим допомагає доля.
9. Fortuna variabilis – Доля мінлива.
10. Fructu arbor cognoscitur – За плодом дерево пізнається.

Рекомендована література

Основна

1. Гаврило Л.М. Latinam discere. Посібник з латинської мови для студентів факультету іноземних мов. – Суми: СДПУ ім. А.С.Макаренка, 2003. 102 с.
2. Гриценко Н. С, Гриценко Т.Б., Вакулик І.І., Балалаєва О.В. Lingua latina veterinaria : навчальний посібник / Н.С.Гриценко, Т.Б.Гриценко, І.І. Вакулик, О.В.Балалаєва. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 544 с.
3. Литвинов В.Д. Латинсько-український словник / В.Д. Литвинов. – К.: Українські пропілеї, 1998. – 712 с.
4. Литвинов В.Д., Скорина Л.П. Латинська мова. Підручник. – К.: Вища школа, 1990. – 247 с.
5. Маслюк В.П., Сенів М.Г. Латинська мова. – Харків: Основа, 1992. – 304 с.
6. Оленич Р. М., Оленич Л Р., Чернюх Б. В. Латинська мова: Навч. посібн. — Вид. 2-ге, виправл. і доповн. — Львів: Світ, 2008. — 472 с.: іл
7. Оленич Р.М. Латинська мова: Підручник для студ.ф-тів ін.філології. — Львів: Світ, 2001. — 352с.
8. Яковенко Н.М., Миронова В.М. Латинська мова: Підручник. — К.: Знання, 2005. — 541 с. — (Вища освіта ХХІ століття).

Допоміжна

1. Grammatica Latina : Теор. частина : навч посібник. / Укл. Г.М. Загайська. — Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. — 60 с.
2. Коваль А.П., Коптілов В.В. Крилаті вислови в українській літературній мові / А.П Коваль, В.В.Коптілов. — К.: Вища шк., 1975. — 336 с.
3. Корж Н.Г., Луцька Ф.Й. Із скарбниці античної мудрості : словник. — 2 - е вид., доп. і перероб. — К.: Вища шк., 1994. — 351 с.

4. *Ad usum cotidianum*. Латинські прислів'я з історико-філологічним коментарем: навч.-метод. Посібник / Укл. Г.М. Загайська. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 24 с.
5. *Exercitia Latina* : навч.-метод. посібник. Практична частина / Укл. Г.М. Загайська. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. – 32 с.
6. загальноосвітніх шкіл / Н.Г.Корж, С.А.Шведов. – К.: Абрис, 1995. – 228 с
7. Кислюк О.І. Курс латинської мови / О.І.Кислюк. – К.: Вид. дім „КМ Академія”, 2002. – 144 с.
8. Корж Н.Г., Шведов С.А. Латинська мова: Підручник для 9-11 класів
9. Латинські вирази. Латинсько-український словник. Навчальні матеріали з латинської мови / Упоряд. Я.В. Пузиренко. – К.: ВПЦ „Київ. ун-т”, 2000. – 60 с.
10. Латинські прислів'я та приказки / Перекл. з латинської, упоряд. Ю. Цимбалюка; вступ. слово Й. Кобова. – К.: Дніпро, 1987. – 256 с.
11. Литвинов В.Д., Скорина Л.П. Латинська мова: підручник для вузів / В.Д.Литвинов, Л.П.Скорина. – К. Вища школа, 1990. – 247 с.
12. Мушак Ю.Ф. Латинська мова / Ю.Ф.Мушак. – Львів: Вид-во при Львівському ун-ті, 1964. – 324 с.
13. Ревак Н.Г., Сулим В.Т. Латинська мова (для неспеціальних факультетів) Н.Г.Ревак, В.Т.Сулим. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 240 с..
14. ПСвітлична Є.І., Толок І.О. Латинська мова : підручник. / Є.І. Світлична. – 2-ге видання. – К. : ВД “Професіонал”, 2005. – 400 с.
15. Цимбалюк Ю.В. Латинські прислів'я і приказки / Ю.В. Цимбалюк. – К.: Вища шк., 1990. – 436 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://iuscivile.com/>
2. <http://www.uniroma1.it/>
3. <http://www.dptromano.unina.it/>
4. <http://www.dirittoestoria.it/iusantiquum/>

5 ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне науково-дослідне завдання виконується у формі доповіді. Доповідь – робота, в якій висвітлюється тема завдання, даються висновки, пропозиції. Представлення доповіді передбачає усне (публічне) виголошення та обговорення. Мова виголошення – українська. Обсяг доповіді – 10-12 сторінок.

Структура тексту доповіді

Зміст – структурування тексту.

Вступ – зазначаються підстави, причини, проблемна ситуація, що зумовили необхідність написання доповіді.

Основна частина – аналізується сучасний стан проблеми, наводяться аргументи, обґрунтовується основна ідея.

Підсумкова частина – містить висновки, рекомендації, пропозиції.

Список використаної літератури – публікації переважно останніх 5-10 років.

Вимоги до оформлення доповіді

Титульний лист містить таку інформацію: назва закладу вищої освіти, назва кафедри, назва теми доповіді; прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти, курс, група; назва спеціальності, спеціалізації; місто, рік.

Аркуш формату А4, надрукованих через 1,5 інтервалу, шрифт Times New Roman 14, абзац – 1,25 см.

Поля сторінок: верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, праве – 20 мм, ліве – 20 мм.

Рівняння тексту – по ширині сторінки, без переносів.

Заголовки структурних частин: ЗМІСТ, ВСТУП, ОСНОВНА ЧАСТИНА, ПІДСУМКОВА ЧАСТИНА, СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ друкують великими літерами симетрично до тексту.

Рукопис повинен бути послідовно пронумерований (номер сторінки – внизу, по центру).

Оцінка індивідуальних завдань

Індивідуальне науково-дослідне завдання оцінюється в 25 балів: 15 балів – оформлення доповіді, 10 балів – презентація та захист доповіді.

Теми індивідуальних завдань

- 1 Основні віхи історії латинської мови.
2. Латинська мова в творчості українських письменників.
3. Латинські крилаті вислови.
4. Латинізми в сучасній українській мові.

5. Слова латинського походження в європейських мовах.
6. Культурно-історичне значення латинської мови.
7. Порівняльний аналіз граматики класичних європейських мов.
8. Історія взаємозв'язку латинської і національних європейських мов.
9. Латиномовна наукова термінологія.
10. Власні імена латинського походження.
11. Римський календар.
12. Римські боги.
13. Римський Колізей.
14. Навчання і виховання у Римі.
15. Свята у Стародавньому Римі.
16. Римський дім.
17. Римський одяг і прикраси.
18. Римські імена.
19. Римське військо (зброя, нагороди і т.д.).
20. Римські монети.
21. Відомі постаті
22. Міфи Давнього Риму та їх сюжети у західно-європейському мистецтві
23. Одяг та мода у Давньому Римі
24. Найвидатніші Римські історики
25. Поезія Давнього Риму
26. Історія латинської абетки
27. Латинська мова в сучасному світі
28. Гладіатори та гладіаторські ігри у Давньому Римі
29. Помпеї – свідок минулого
30. Латинські прислів'я та приказки
31. Латинська мова в Середні віки
32. Історія римського літочислення

6 СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Поточне тестування та самостійна робота												Сума	
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2									ІНДЗ	100	
Т1		T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11		25
5		5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Модульний контроль – 10		Модульний контроль – 10											
№	Вид навчальної діяльності						Оціночні бали			Кількість балів			
T1	Робота на лекційних заняттях						5			5			
Модульний контроль: Тест							10			10			
T2	Виконання завдань під час практичних занять						5			5			
T3	Виконання завдань самостійної роботи						5			5			
T4	Виконання завдань під час практичних занять						5			5			
T5	Виконання завдань під час практичних занять						5			5			
T6	Виконання завдань самостійної роботи						5			5			
T7	Виконання завдань самостійної роботи						5			5			
T8	Виконання завдань під час практичних занять						5			5			
T9	Виконання завдань під час практичних занять						5			5			
T10	Виконання завдань під час практичних занять						5			5			
T11	Виконання завдань під час практичних занять						5			5			
Модульний контроль: Тест							10			20			
ІНДЗ: Доповідь на тему							25			25			
Разом							100						

7 ДОДАТКИ

GAUDEAMUS (ВЕСЕЛИМОСЬ!)

Середньовічна студентська пісня, студентський гімн

https://www.youtube.com/watch?v=QQTowbQ9OPs&ab_channel=UniversityofZululandChoir

Gaudeamus igitur,
Juvenes dum sumus!
Post jucundam juventutem,
Post molestam senectutem
Nos habebit humus.

Ubi sunt, qui ante nos
In mundo fuere?
Vadite ad superos,
Transeas ad inferos,
Hos si vis videre!

Vita nostra brevis est,
Brevi finietur.
Venit mors velociter,
Rapit nos atrociter,
Nemini parcetur!

Vivat Academia,
Vivant professores!
Vivat membrum quodlibet,
Vivant membra quolibet
Semper sint in flore!

Vivant omnes virgines,
Graciles, formosae!
Vivant et mulieres
Tenerae, amabiles,
Bonae, laboriosae!

Vivat et Respublica
Et qui illam requit!
Vivat nostra Civitas,
Mecenatum caritas,

Отже, веселімося,
Поки ми молоді!
Після веселої молодості,
Після обтяжливої старості
Нас прийме земля.

Де [ж] ті, хто перед нами
У [цьому] світі були?
Йдіть до небесних богів,
Перейдіть у царство мертвих,
Хто хоче їх побачити.

Наше життя коротке,
Скоро закінчиться.
Смерть приходить швидко,
Хапає нас безжалісно,
Нікому не буде пощади!

Хай живе Академія!
Хай живуть професори!
Хай живе кожен зокрема!
Хай живуть всі разом!
Хай завжди вони процвітають!

Хай живуть усі дівчата,
Стрункі, красиві!
Хай живуть і жінки,
Ніжні, милі,
Добрі, працьовиті!

Хай живе і республіка,
І хто нею править.
Хай живе наша община,
Милість меценатів,

Qui nos hic protequnt!

Pereat tristitia!

Pereant osores!

Pereat diabolus,

Quivis antiburchius!

Atque irrisores!

Які нами тут опікуються.

Хай згине печаль,

Хай згине туга!

Хай згине диявол,

Всякий ворог студентів,

А також насмішники!

* перші два й останній рядок кожної строфи виконуються двічі. Таким чином рядки кожної строфи виконуються в такому порядку: I, II, I, II, III, IV, V, V.

Слова пісні приписують студентам Гейдельбергу чи Сорбонни. Канонічний текст підготував мандрівний поет Кіндлебен 1781 року. На ноти поклав цей текст нідерландський композитор XV ст. Жан Оккенгейм. П.І.Чайковський переклав мелодію для чотириголосого чоловічого хору з фортеп'яно.

Цю пісню тепер співають на святах і зустрічах студенти усього світу. Це своєрідний символ студентства, молодості.

СПИСОК КРИЛАТИХ ВИСЛОВІВ, РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАПАМЯТЬ:

1. A casu ad casum – Від випадку до випадку.
2. Ab imo pectore – Від щирого серця.
3. Ab initio – З самого початку.
4. Ab ovo usque ad mala – Від яйця до яблук (від початку до кінця).
5. Acta non verba – Справи – не слова!
6. Ad Kalendas Graecas – До грецьких Календ.
7. Ad multos annos – На довгі роки.
8. Aetas dulcissima adulescentia est – Молодість – найкраща пора життя.
9. Alea jacta est (Caes.) – Жереб кинутий.
10. Aliena vitia melius vident homines, quam sua – Чужі недоліки люди краще бачать, ніж свої.
11. Alma mater – Мати-годувальниця.
12. Alter ego – Друге “я”.
13. Amantes – amentes – Закохані – божевільні.
14. Amat victoria curam – Перемога любить старанність.
15. Amicitia magnum est bonum – Дружба – велике добро.
16. Amicitia vitam ornat – Дружба прикрашає життя.
17. Amicum laedere ne joco quidem licet – Друга не можна ображати навіть жартома.
18. Amicus certus in re incerta cernitur – Справжній друг виявляється в біді.
19. Amicus verus amore, more, ore, re cognoscitur – Справжній друг пізнається за любов’ю, звичаєм, мовою та справою.
20. Amor caecus est – Любов сліпа.
21. Amor etiam deos tangit – Кохання вражає навіть богів.
22. Amor non est medicabilis herbis – Від любові немає ліків.
23. Amor et tussis non celatur – Любов і кашель не приховаєш.
24. Ante meridiem (a.m.) – До полудня, до обіду.
25. Ante victoriam ne canas triumphum – до перемоги не оспівуй тріумф.
26. Antequam incipias, consulta – Перш, ніж розпочати щось, подумай.
27. Arbor mala, mala mala – Погане дерево – погані плоди.
28. Audiatur et altera pars – нехай буде вислухана й інша сторона.
29. Aurea mediocritas (Hor.) – Золота середина.
30. Aurēi freni non faciunt equum meliorem – Золота вуздечка не робить коня кращим.
31. Aut amat aut odit mulier, nil est tertium – Жінка або любить, або ненавидить, третього не дано!

32. Aut Caesar, aut nihil – Або Цезар, або ніхто.
33. Aut cum scuto, aut in scuto – Зі щитом або на щиті.
34. Aut vincēre, aut mori – Або перемогти, або вмерти.
35. Ave, Caesar, imperātor, moritūri te salūtant – Радій, Цезар, імператор, ті, що йдуть на смерть, вітають тебе.
36. Bellum omnium contra omnes – Війна всіх проти всіх.
37. Bona valetūdo melior est quam maxīmae divitiae – Добре здоров'я краще, ніж найбільше багатство.
38. Bona mente – з добрими намірами.
39. Caecus non iudicat de colōre – Сліпий не судить про колір.
40. Calamitāte doctus sum – Біда мене навчила.
41. Carpe diem (Hor.) – Лови мить (живи сьогоднішнім днем).
42. Charta non erubescit (Cic.) – Папір не червоніє.
43. Citius, altius, fortius! – Швидше, вище, сильніше!
44. Cogito, ergo sum – Я мислю, отже існую.
45. Cognosce te ipsum! – Пізнай самого себе.
46. Conscientia mille testes – совість (Quintilianus) – тисяча свідків.
47. Consuetūdo est altēra natūra (Cic.) – Звичка – друга натура.
48. Consultor homīni tempus utilissimus – Час – найкращий порадник для людини.
49. Contra spem spero – Без надії сподіваюсь.
50. Cornu copiae – Ріг достатку.
51. Cuique sum – Кожному своє.
52. Cum caput doluērit, omnia membra debilia sunt – коли хвора голова, страждає все тіло (за дурною головою і ногам лихо).
53. Currīculum vitae – Плин життя (Автобіографія).
54. De gustibus non est disputandum – Про смаки не сперечаються.
55. De lingua stulta veniunt incommōda multa – Через дурний язык трапляється багато неприємностей.
56. De mortuis aut bene aut nihil – Про мертвих або добре або нічого.
57. De nocte consilium – Ніч приносить пораду.
58. Diabōlus non est tam ater, ac pingitur – Не такий страшний чорт, як його малюють.
59. Dicēre non est facēre – Говорити не означає робити.
60. Dictum factum. Сказано – зроблено
61. Dies diem docet – День навчає день.
62. Domus propria est domus optima – Власний дім – найкращий дім.
63. Donec eris felix, multos numerābis amīcos (Ov.) – Доки ти будеш щасливий , у тебе будуть численні друзі.

64. Dum spiro, spero – Поки дихаю, сподіваюсь.
65. Duōbus litigantibus tertius gaudet – коли двоє сперечаються, третій радіє.
66. Dura lex, sed lex – Закон суворий, але закон.
67. E cantu dignoscitur avis – За співом розпізнається птах.
68. E magna cena fit stomacho magna roena – надмір їжі – велика біда для шлунка.
69. Edimus, ut vivamus, non vivimus, ut edamus – Ми їмо, щоб жити, а не живемо, щоб їсти.
70. Elephantum ex musca facere – Робити з мухи слона.
71. Emere catullum in sacco – купувати kota в мішку.
72. Equi donāte dentes non sunt inspiciendi – Дарованому коню в зуби не дивляться.
73. Errando discimus – Вчимося помиляючись.
74. Errare humanum est, sed stultum est in errore perseverare – Людині властиво помилятися, але нерозумно наполягати на своїй помилці.
75. Esse quam videri – бути, а не здаватися.
76. Est modus in rebus (Hor.) – Є міра в речах.
77. Et tu, autem, Brute contra me? (Caes.) – І ти, Брут, проти мене?
78. Exceptio confirmat regulum – Виняток підтверджує правило.
79. Facile dictu, difficile factu – Легко говорити, важко робити.
80. Falsus in uno, falsus in omnibus – брехливий в одному, брехливий у всьому.
81. Fama crescit eundo – Чутки ростуть ідучи.
82. Feci, quod potui, faciant meliōra potentes – Я зробив усе, що міг; хто може, нехай зробить краще.
83. Felix, qui potuit rerum cognoscere causas (Verg.) – Щасливий той, хто зміг пізнати природу речей.
84. Festina lente – Поспішай повільно.
85. Fide, sed cui fides – vide – Довіряй, але дивись, кому.
86. Finis coronat opus – Кінець увінчує справу.
87. Fit fabricando faber – Майстром стає той, хто вправляється.
88. Fortes fortuna adiuvat – Сміливим допомагає доля.
89. Fortuna variabilis – Доля мінлива.
90. Fructu arbor cognoscitur – За плодом дерево пізнається.
91. Fundamentum in aere aedificare – будувати повітряні замки.
92. Gutta cavat lapidem – Крапля точить камінь (Овідій).
93. Hominem ex operibus ejus cognoscere – Людину пізнають за її вчинками.
94. Homo locum ornat, non hominem locus – Людина прикрашає місце, а не місце людину.

95. Homo propōnit, sed Deus dispōnit – Людина передбачає, а Бог розпоряджається.

96. Homo sum et nihil humāni a me aliēnum puto (Ter.) – Я є людина і вважаю, що ніщо людське мені не чуже.

97. Honōres mutant mores, sed raro in meliōres (Plutar.) – Почесті змінюють звички, але рідко на кращі.

98. Ignorantia non est argumentum (Spinoza) – Незнання – не доказ.

99. Ille dolet vere, qui sine teste dolet (Mar.) – Той страждає по-справжньому, кому не потрібні свідки.

100. Imāgo anīmi vultus est – Обличчя – це відображення душі.

101. Imperāre sibi magnum imperium est – Володіти собою – найбільша влада.

102. In aqua scribere – Писати на воді.

103. In memoriam – На згадку.

104. In silvam ligna ferre – Носити до лісу дрова.

105. In vino veritas, in aqua sanitas – Істина у вині, здоров'я у воді.

106. Inter nos – Між нами.

107. Invidia gloriae comes – Заздрість – супутниця слави.

108. Lapsus calāmi – описка, помилка у правописі.

109. Lapsus linguae – застереження, обмовка, помилка в розмові.

110. Latrante uno latrat statim et alter canis – коли загавкає один, починає гавкати й інший собака.

111. Legem brevem esse oportet – Закон має бути коротким.

112. Liber est mutus magister – Книга – це німий учитель.

113. Lupus in fabulis – Про вовка промовка.

114. Mala herba cito crescit – Бур'ян швидко росте.

115. Manifestum non eget probatiōne – очевидне не потребує доказів.

116. Manus manum lavat – Рука руку мие.

117. Mare verbōrum – gutta rerum – Море слів – крапля справ.

118. Melius sero, quam nunquam – Краще пізно, ніж ніколи.

119. Mendācem memōrem esse oportet – у брехуна має бути гарна пам'ять.

120. Mens sana in corpore sano – В здоровому тілі – здоровий дух.

121. Miscēre utile dulci (Hor.) – поєднувати приємне з корисним.

122. Modus vivendi – Спосіб життя.

123. Montes auri pollicēri – Обіцяти золоті гори.

124. Multum vinum bibere, non diu vivere – багато вина пити – недовго жити.

125. Naribus trahere – водити за носа.

126. Nec possum tecum vivĕre, nec sine te – Не можу жити ні з тобою, ні без тебе.
127. Nec sibi, nec altĕri – Ні собі, ні іншим.
128. Nemo sine vitiis est – Немає нікого без недоліків.
129. Nigra in candĭda vertĕre – Перетворювати чорне на біле.
130. Nomen est omen (Plautus) – Ім'я говорить саме за себе.
131. Novus rex, nova lex – Новий цар - новий закон.
132. Non est fumus absque igne – Немає диму без вогню.
133. Non omne, quod nitet, aurum est – Не все те золото, що блищить.
134. Non progrĕdi est regrĕdi – Не йти вперед – значить іти назад.
135. Non rex est lex, sed lex est rex – Не цар є законом, а закон – царем.
136. Non semper erit aestas – Не завжди буде літо.
137. Non tam praeclārum est scire Latĭne, quam turpe nescĭre (Cic.) – Не так похвально знати латинську мову, як ганебно її не знати.
138. Nota bene – Зверни увагу.
139. Nulla causa est, in qua femĭna litem non movĕrit – немає жодної справи, у якій жінка не зчинила б суперечки.
140. Nulla regŭla sine exceptiōne – Немає правил без винятків.
141. Omnia mea mecum porto – Все своє ношу з собою.
142. Omnia vincit amor et nos cedāmus amōri (Verg.) – Все перемагає любов, підкорімося ж і ми любові.
143. Omnium consensus – За загальною згодою.
144. Optĭmum medicamentum quies est – Кращі ліки – спокій.
145. Otium post negotium – Відпочинок після праці.
146. Panem et circenses – Хліба і видовищ.
147. Pax vobiscum! – Мир вам!
148. Pecunia non olet (Vesp.) – Гроші не пахнуть.
149. Per aspĕra ad astra – Через терни до зірок.
150. Per fas et nefas – Усіми дозволеними чи недозволеними засобами.
151. Per risum multum potĕris cognoscĕre stultum – По частому сміху ти можеш упізнати дурня.
152. Persōna grata – Бажана особа.
153. Persōna non grata – Небажана особа.
154. Plenus venter non studet libenter – Повний живіт неохоче вчиться.
155. Post meridiem (p.m.) – після полудня, після обіду.
156. Post scriptum (P. S.) – Після написаного.
157. Prima facie – З першого погляду
158. Primus inter pares – Перший серед рівних.
159. Pro et contra – За і проти.

160. Qualis rex, talis grex – Який чередник, така й череда.
161. Querite et inveniētis – Шукайте і знайдете.
162. Qui habet aures audiendi, audiat – хто має вуха, щоб чути, нехай почує.
163. Qui non est nobiscum, adversus nos est – Хто не з нами, той проти нас.
164. Qui seminat mala, metet mala – Хто сіє зло, той зло жатиме.
165. Qui tacet – consentit – Хто мовчить, той погоджується.
166. Quisque suae fortunae faber est – Кожен є ковалем своєї долі.
167. Quod licet Jovi, non licet bovi – Що дозволено Юпітеру, не дозволено бичу.
168. Remedium irae est mora – Ліками від гніву є час.
169. Res suis vocabulis nominare – називати речі їх (власними) іменами.
170. Scientia potentia est – Знання – сила.
171. Sero venientibus ossa – Тому, хто пізно приходить, – кістки.
172. Si quis amat ranam, ranam putat esse Dianam – якщо хтось любить жабу, то вважає, що вона Діана.
173. Si vis amari, ama – Якщо хочеш, щоб тебе кохали, кохай сам.
174. Si vis pacem, para bellum – Хочеш миру – готуйся до війни.
175. Similis simili gaudet – Подібний подібному радіє.
176. Sine labore non erit panis in ore – Без роботи не буде й хліба в роті.
177. Sol omnibus lucet – Сонце світить усім.
178. Solus cum sola in loco remoto non cogitabuntur orare Pater Noster – Чоловік і жінка насамоті не співатимуть «Отче наш».
179. Specie formosa, mente odiosa – На вид приваблива, душею огидна.
180. Status quo – Теперішнє (наявне) становище.
181. Sub rosa – У таємниці.
182. Tempora mutantur et nos mutamur in illis (Ov.) – Часи змінюються і ми змінюємося разом з ними.
183. Tempus vulnera sanat – Час лікує рани.
184. Terra incognita – Невідома земля.
185. Tertium non datur – Третього не дано.
186. Tres mulieres faciunt nundias – троє жінок створюють базар.
187. Umbram suam metuit – Він боїться своєї тіні.
188. Una hirundo non facit ver – Одна ластівка не робить весни.
189. Unus dies gradus est vitae – один день – сходинка в сходах життя.
190. Unus pro omnibus et omnes pro uno – Один за всіх і всі за одного.
191. Usus est optimus magister – Досвід – найкращий вчитель.
192. Ut salutas, ita salutaberis – Як ти вітаєш, так і тебе привітають.
193. Vae victis – Горе переможеним!
194. Veni, vidi vici – Прийшов, побачив, переміг.

195. Verum amīcum pecunia non parābis – Справжнього друга за гроші не купиш.
196. Vi victa vis – Сила перемагається силою.
197. Via scientiārum – шлях до знань; дорога знань.
198. Vipĕram sub ala nutricāre – вигріти гадюку за пазухою.
199. Vita brevis, ars longa (Hipp.) – Життя коротке, мистецтво вічне.
200. Vivĕre est cogitāre (Cic.) – Жити – значить мислити.

ФОНЕТИКА PHONETICS

Буква	Назва	Вимова	Приклад	Правила читання
A	а (<i>a</i>)	[a]	<i>amica</i> → [аміка]	Завжди читається як [a], відкрите "а".
B	бе (<i>bē</i>)	[b]	<i>bonus</i> → [бонус]	Завжди читається як [b].
C	це (<i>cē</i>)	[k] або [ц]	<i>cicero</i> → [кікєро]	Перед <i>e, i, y, ae, oe</i> читається як [ц], в інших випадках — як [k].
D	де (<i>dē</i>)	[d]	<i>deus</i> → [деус]	Завжди читається як [d].
E	е (<i>ē</i>)	[e]	<i>terra</i> → [терра]	Читається як закрите "е".
F	єф (<i>ef</i>)	[f]	<i>fortis</i> → [фортіс]	Завжди читається як [f].
G	ге (<i>gē</i>)	[g] або [дж]	<i>gloria</i> → [глоріа]	Перед <i>e, i, y, ae, oe</i> читається як [дж], в інших випадках — як [g].
H	га (<i>ha</i>)	[g] або [х]	<i>homo</i> → [гомо]	У класичній латині вимова слабка, майже беззвучна ([g] або [х]).
I	і (<i>ī</i>)	[i] або [й]	<i>iam</i> → [ям]	Читається як [i]; перед голосною — як [й].
K	ка (<i>ka</i>)	[k]	<i>kalendae</i> → [календе]	Використовується рідко, лише в запозиченнях.
L	ель (<i>el</i>)	[l]	<i>luna</i> → [луна]	Завжди читається як [l].
M	єм (<i>em</i>)	[m]	<i>mater</i> → [матєр]	Завжди читається як [m].
N	єн (<i>en</i>)	[n]	<i>navis</i> → [навіс]	Завжди читається як [n].
O	о (<i>o</i>)	[o]	<i>orator</i> → [оратор]	Завжди читається як [o], відкрите "о".
P	пе (<i>pē</i>)	[p]	<i>pax</i> → [пакс]	Завжди читається як [p].
Q	ку (<i>qū</i>)	[kv]	<i>quattuor</i> → [кваттор]	Завжди читається як [kv].
R	єр (<i>er</i>)	[r]	<i>rosa</i> → [роза]	Читається як "твердий" [r], вимова тремтяча.
S	єс (<i>es</i>)	[c] або [з]	<i>servus</i> → [сервус]	У класичній латині завжди [c]; між голосними часто звучить як [з].
T	те (<i>tē</i>)	[t]	<i>terra</i> → [терра]	Завжди читається як [t], без аспірації.
U	у (<i>ū</i>)	[y] або [в]	<i>una</i> → [уна]	Читається як [y]; в сполученні <i>qu</i> — як [в] (наприклад, <i>qui</i> → [кві]).
V	ве (<i>vē</i>)	[y] або [в]	<i>via</i> → [віа]	У класичній латині вимовляється як [y] (наприклад, <i>vivere</i> → [уівєре]), у середньовічній латині — як [в].
X	єкс (<i>ex</i>)	[кс]	<i>lex</i> → [лекс]	Завжди читається як [кс].
Y	іпсилон (<i>ȳ</i>)	[i] або [ü]	<i>tyrannus</i> → [тіраннус]	Використовується в запозиченнях з грецької, читання залежить від позиції.
Z	зєта (<i>zēta</i>)	[з]	<i>zodiacus</i> → [зодіакус]	Використовується рідко, здебільшого в запозиченнях.

Дифонг/Диграф	Читання	Приклад	Переклад
Ae	[e] (як укр. "е")	<i>caelum</i> → [kēlum]	небо
Oe	[e] (як укр. "е")	<i>poena</i> → [pēna]	кара
Au	[ay]	<i>aurum</i> → [aurum]	золото
Eu	[ey]	<i>Europa</i> → [Eurōpa]	Європа
Ui	[уй] (рідко вживаний)	<i>cui</i> → [kuy]	кому
Qu	[кв]	<i>quattuor</i> → [kwattwor]	чотири
Gu	[гв]	<i>lingua</i> → [lingwa]	мова
Ph	[ф]	<i>philosophia</i> → [filosofīa]	філософія
Th	[т]	<i>theatrum</i> → [teātrum]	театр
Ch	[к]	<i>chorus</i> → [korus]	хор
Ng	[нг]	<i>angelus</i> → [angelus]	янгол
Rh	[р]	<i>rhetorica</i> → [retorika]	риторика

МОРФОЛОГІЯ MORPHOLOGIA

ПОСЛІДОВНІСТЬ МОРФОЛОГІЧНОГО РОЗБОРУ ІМЕННИКА (NOMEN SUBSTANTIVUM)

Causa – справа.

1. Частина мови. Nomen substantivum.
2. Словникова форма запису іменника (causa, ae, f - справа).
3. Записуємо іменник у Genetivus singularis - causae.
4. Визначаємо основу (basis) іменника – caus-ae.
5. Визначаємо відміну (Declinatio) – Declinatio prima.
6. Визначаємо рід (Genus) – femininum (f).
7. Визначаємо відмінок (Cusus) – Nominativus.
8. Визначаємо число (Numerus) - Singularis.

Зведена таблиця відмінкових закінчень для іменників та прикметників

Singularis						
Casus	I	II	III			V
			приголосна	голосна	міпана	
Nom.	-a	-us, -er, -um (n)	різні	-e, -ar, -al	різні	-us (m), -u (n)
Gen.	-ae	-i	-is	-is	-is	-us
Dat.	-ae	-o	-i	-i	-i	-ui (m), -u (n)
Acc.	-am	-um	-em, =N.(n)	=N.(n)	-em, =N.(n)	-um (m), -u (n)
Abl.	-ā	-ō	-e	-i	-e	ū
Voc.	-a	-e, -er, -um (n)	=N.	=N.	=N.	-us (m), -u (n)
Pluralis						
Casus	I	II	III			V
			приголосна	голосна	міпана	
Nom.	-ae	-i (m), -a(n)	-es, -a (n)	-ia	-es, -a (n)	-us (m), -ua (n)
Gen.	-ārum	-ōrum	-um	-ium	-ium	-uum
Dat.	-is	-is	-ibus	-ibus	-ibus	-ibus
Acc.	-as	-os, -a(n)	-es, -a (n)	-ia	-es, -a (n)	-us (m), -ua (n)
Abl.	-is	-is	-ibus	-ibus	-ibus	-ibus
Voc.	-ae	-i (m), -a (n)	-es, -a (n)	-ia	-es, -a (n)	-us (m), -ua (n)

ЗВЕДЕНА ТАБЛИЦЯ ВІДМІНЮВАННЯ ДІЄСЛІВ

Основні дієслівні форми, дієслівні основи

Дієліміна	Словникова форма	1 особа однини теперішнього часу	1 особа однини минулого часу доконаного виду	Супін	Інфінітив теперішнього часу активного стану
I	danno, āvi, ātum, āre – засуджувати	danno я засуджую	dannāvi я засудив	dannatum щоб засудити	dannāre засуджувати
II	maneo, mansi, mansum, ēre – залишатися, залишатися	maneo я залишаю	mansi я залишив	mansum щоб залишити	manēre залипати
III	dico, dixi, dictum, ēre – говорити, проголошувати	dico я говорю, проголошую	dixi я сказав, проголосив	dictum щоб сказати, проголосити	dicere захищати, проголошувати
IV	expedio, īvi, ītum, īre – розплутувати, звільняти	expedio я звільняю	expedivi я звільнив	expeditum щоб звільнити	expedire звільняти

СИСТЕМА ІНФЕКТА (АСТІВУМ)

Час	І дієвідміна	II дієвідміна			III дієвідміна			IV дієвідміна		
		Singularis			Pluralis			Singularis		
Praesens indicativi	Singularis	1. dāppā-o я засуджую	1. dāppā-o я заппаю	1. dāppā-o я проголошую	1. dāppā-o я заппаю	1. dāppā-o я проголошую	1. dāppā-o я заппаю	1. dāppā-o я заппаю	1. dāppā-o я заппаю	1. dāppā-o я заппаю
		2. dāppā-s ти засуджуєш	2. dāppā-s ти заппаєш	2. dāppā-s ти проголошуєш	2. dāppā-s ти заппаєш	2. dāppā-s ти проголошуєш	2. dāppā-s ти заппаєш	2. dāppā-s ти заппаєш	2. dāppā-s ти заппаєш	2. dāppā-s ти заппаєш
		3. dāppā-t він засуджує	3. dāppā-t він заппає	3. dāppā-t він проголошує	3. dāppā-t він заппає	3. dāppā-t він проголошує	3. dāppā-t він заппає	3. dāppā-t він заппає	3. dāppā-t він заппає	3. dāppā-t він заппає
Imperfectum indicativi	Singularis	1. dāppā-pūs ми засуджуємо	1. dāppā-pūs ми заппаємо	1. dāppā-pūs ми проголошуємо	1. dāppā-pūs ми заппаємо	1. dāppā-pūs ми проголошуємо	1. dāppā-pūs ми заппаємо	1. dāppā-pūs ми заппаємо	1. dāppā-pūs ми заппаємо	1. dāppā-pūs ми заппаємо
		2. dāppā-tis ви засуджуєте	2. dāppā-tis ви заппаєте	2. dāppā-tis ви проголошуєте	2. dāppā-tis ви заппаєте	2. dāppā-tis ви проголошуєте	2. dāppā-tis ви заппаєте	2. dāppā-tis ви заппаєте	2. dāppā-tis ви заппаєте	2. dāppā-tis ви заппаєте
		3. dāppā-nt вони засуджують	3. dāppā-nt вони заппають	3. dāppā-nt вони проголошують	3. dāppā-nt вони заппають	3. dāppā-nt вони проголошують	3. dāppā-nt вони заппають	3. dāppā-nt вони заппають	3. dāppā-nt вони заппають	3. dāppā-nt вони заппають
Futurum I indicativi	Singularis	1. dāppā-bā-p я засуджуватиму	1. dāppā-bā-p я заппаю	1. dāppā-bā-p я проголошуватиму	1. dāppā-bā-p я заппаю	1. dāppā-bā-p я проголошуватиму	1. dāppā-bā-p я заппаю	1. dāppā-bā-p я заппаю	1. dāppā-bā-p я заппаю	1. dāppā-bā-p я заппаю
		2. dāppā-bā-i-s ти засуджуватимеш	2. dāppā-bā-i-s ти заппаєш	2. dāppā-bā-i-s ти проголошуватимеш	2. dāppā-bā-i-s ти заппаєш	2. dāppā-bā-i-s ти проголошуватимеш	2. dāppā-bā-i-s ти заппаєш	2. dāppā-bā-i-s ти заппаєш	2. dāppā-bā-i-s ти заппаєш	2. dāppā-bā-i-s ти заппаєш
		3. dāppā-bā-i-t він засуджуватиме	3. dāppā-bā-i-t він заппає	3. dāppā-bā-i-t він проголошуватиме	3. dāppā-bā-i-t він заппає	3. dāppā-bā-i-t він проголошуватиме	3. dāppā-bā-i-t він заппає	3. dāppā-bā-i-t він заппає	3. dāppā-bā-i-t він заппає	3. dāppā-bā-i-t він заппає
Imperfectum indicativi	Pluralis	1. dāppā-bā-pūs ми засуджували	1. dāppā-bā-pūs ми заппаємо	1. dāppā-bā-pūs ми проголошували	1. dāppā-bā-pūs ми заппаємо	1. dāppā-bā-pūs ми проголошували	1. dāppā-bā-pūs ми заппаємо	1. dāppā-bā-pūs ми заппаємо	1. dāppā-bā-pūs ми заппаємо	1. dāppā-bā-pūs ми заппаємо
		2. dāppā-bā-tis ви засуджували	2. dāppā-bā-tis ви заппаєте	2. dāppā-bā-tis ви проголошували	2. dāppā-bā-tis ви заппаєте	2. dāppā-bā-tis ви проголошували	2. dāppā-bā-tis ви заппаєте	2. dāppā-bā-tis ви заппаєте	2. dāppā-bā-tis ви заппаєте	2. dāppā-bā-tis ви заппаєте
		3. dāppā-bā-nt вони засуджували	3. dāppā-bā-nt вони заппають	3. dāppā-bā-nt вони проголошували	3. dāppā-bā-nt вони заппають	3. dāppā-bā-nt вони проголошували	3. dāppā-bā-nt вони заппають	3. dāppā-bā-nt вони заппають	3. dāppā-bā-nt вони заппають	3. dāppā-bā-nt вони заппають

СИСТЕМА ІНФЕКТА (PASSIVUM)

Жен	Praesens indicativi	I дієвідміна			II дієвідміна			III дієвідміна			IV дієвідміна		
		Singularis			Pluralis			Singularis			Pluralis		
Imperfectum indicativi		1. dāpna-ba-ŋ	мене засуджують	1. dāpna-ba-ŋ	мене засуджують	2. dāpna-ba-ŋis	тебе засуджують	3. dāpna-ba-ŋur	його засуджують	1. dāpna-ba-ŋ	мене засуджують	2. dāpna-ba-ŋis	тебе засуджують
		2. dāpna-ba-ŋis	мене засуджують	3. dāpna-ba-ŋur	його засуджують	1. dāpna-ba-ŋ	мене засуджують	2. dāpna-ba-ŋis	тебе засуджують	3. dāpna-ba-ŋur	його засуджують	1. dāpna-ba-ŋ	мене засуджують
		3. dāpna-ba-ŋur	його засуджують	1. dāpna-ba-ŋ	мене засуджують	2. dāpna-ba-ŋis	тебе засуджують	3. dāpna-ba-ŋur	його засуджують	1. dāpna-ba-ŋ	мене засуджують	2. dāpna-ba-ŋis	тебе засуджують
		1. dāpna-ba-ŋ	мене засуджують	2. dāpna-ba-ŋis	тебе засуджують	3. dāpna-ba-ŋur	його засуджують	1. dāpna-ba-ŋ	мене засуджують	2. dāpna-ba-ŋis	тебе засуджують	3. dāpna-ba-ŋur	його засуджують
Futurum I indicativi		1. dāpna-b-ŋ	мене засуджуватимуть	1. dāpna-b-ŋ	мене засуджуватимуть	2. dāpna-b-ŋis	тебе засуджуватимуть	3. dāpna-b-ŋur	його засуджуватимуть	1. dāpna-b-ŋ	мене засуджуватимуть	2. dāpna-b-ŋis	тебе засуджуватимуть
		2. dāpna-b-ŋis	мене засуджуватимуть	3. dāpna-b-ŋur	його засуджуватимуть	1. dāpna-b-ŋ	мене засуджуватимуть	2. dāpna-b-ŋis	тебе засуджуватимуть	3. dāpna-b-ŋur	його засуджуватимуть	1. dāpna-b-ŋ	мене засуджуватимуть
		3. dāpna-b-ŋur	його засуджуватимуть	1. dāpna-b-ŋ	мене засуджуватимуть	2. dāpna-b-ŋis	тебе засуджуватимуть	3. dāpna-b-ŋur	його засуджуватимуть	1. dāpna-b-ŋ	мене засуджуватимуть	2. dāpna-b-ŋis	тебе засуджуватимуть
		1. dāpna-b-ŋ	мене засуджуватимуть	2. dāpna-b-ŋis	тебе засуджуватимуть	3. dāpna-b-ŋur	його засуджуватимуть	1. dāpna-b-ŋ	мене засуджуватимуть	2. dāpna-b-ŋis	тебе засуджуватимуть	3. dāpna-b-ŋur	його засуджуватимуть

СИСТЕМА ПЕРФЕКТА (АСТІВУМ)

№п/п	І дієвідміна	II дієвідміна	III дієвідміна	IV дієвідміна
	Singularis	Purulis	Purulis	Purulis
Perfectum indicativ	1. dampnav-ī я засудив	1. dampn-ī я залишив	1. dix-ī я проголосив	1. exdrediv-ī я звільню
	2. dampnav-istī ти засудив	2. dampn-istī ти залишив	2. dix-isti ти проголосив	2. exdrediv-istī ти звільниш
	3. dampnav-it він засудив	3. dampn-it він залишив	3. dix-it він проголосив	3. exdrediv-it він звільнить
Plusquamperfectum indicativ	1. dampnav-issim ми засудили	1. dampn-issim ми залишили	1. dix-issim ми проголосили	1. exdrediv-issim ми звільнилимо
	2. dampnav-istis ви засудили	2. dampn-istis ви залишили	2. dix-istis ви проголосили	2. exdrediv-istis ви звільните
	3. dampnav-erunt вони засудили	3. dampn-erunt вони залишили	3. dix-erunt вони проголосили	3. exdrediv-erunt вони звільнять
Futurum II indicativ	1. dampnav-ēga-m я раніше засудив	1. dampn-ēga-m я раніше залишив	1. dix-ēga-m я раніше проголосив	1. exdrediv-ēga-m я раніше звільнив
	2. dampnav-ēga-s ти раніше засудив	2. dampn-ēga-s ти раніше залишив	2. dix-ēga-s ти раніше проголосив	2. exdrediv-ēga-s ти раніше звільнив
	3. dampnav-ēga-t він раніше засудив	3. dampn-ēga-t він раніше залишив	3. dix-ēga-t він раніше проголосив	3. exdrediv-ēga-t він раніше звільнив
Futurum II indicativ	1. dampnav-ēga-mus ми раніше засудили	1. dampn-ēga-mus ми раніше залишили	1. dix-ēga-mus ми раніше проголосили	1. exdrediv-ēga-mus ми раніше звільнили
	2. dampnav-ēga-tis ви раніше засудили	2. dampn-ēga-tis ви раніше залишили	2. dix-ēga-tis ви раніше проголосили	2. exdrediv-ēga-tis ви раніше звільнили
	3. dampnav-ēga-nt вони раніше засудили	3. dampn-ēga-nt вони раніше залишили	3. dix-ēga-nt вони раніше проголосили	3. exdrediv-ēga-nt вони раніше звільнили
Futurum II indicativ	1. dampnav-erō я засуджу	1. dampn-erō я залишу	1. dix-erō я проголосю	1. exdrediv-erō я звільню
	2. dampnav-eris ти засудити	2. dampn-eris ти залишиш	2. dix-eris ти проголосиш	2. exdrediv-eris ти звільниш
	3. dampnav-erit він засудить	3. dampn-erit він залишить	3. dix-erit він проголосить	3. exdrediv-erit він звільнить
Futurum II indicativ	1. dampnav-erimus ми засудимо	1. dampn-erimus ми залишимо	1. dix-erimus ми проголосимо	1. exdrediv-erimus ми звільнимо
	2. dampnav-eritis ви засудите	2. dampn-eritis ви залишите	2. dix-eritis ви проголосите	2. exdrediv-eritis ви звільните
	3. dampnav-erint вони засудять	3. dampn-erint вони залишать	3. dix-erint вони проголосять	3. exdrediv-erint вони звільнять

СИСТЕМА ПЕРФЕКТА (PASSIVUM)

Час	Число	I дієвідміна	II дієвідміна	III дієвідміна	IV дієвідміна
Perfectum indicativus	Singularis	1. dampnat-us, a, um sum мене засудили	1. tamen-us, a, um sum - мене заливають	1. dict-us, a, um sum - мене проголосять	1. expedit-us, a, um sum мене звільняють
		2. dampnat-us, a, um es тебе засудили	2. tamen-us, a, um sum тебе заливають	2. dict-us, a, um es тебе проголосять	2. expedit-us, a, um es тебе звільняють
		3. dampnat-us, a, um est його, її, його засудили	3. tamen-us, a, um sum його заливають	3. dict-us, a, um est його проголосять	3. expedit-us, a, um est його звільняють
	Pluralis	1. dampnat-i, ae, a sumus нас засудили	1. tamen-i, ae, a sumus нас заливають	1. dict-i, ae, a sumus нас проголосять	1. expedit-i, ae, a sumus нас звільняють
		2. dampnat-i, ae, a estis вас засудили	2. tamen-i, ae, a sumus вас заливають	2. dict-i, ae, a estis вас проголосять	2. expedit-i, ae, a estis вас звільняють
		3. dampnat-i, ae, a sunt їх засудили	3. tamen-i, ae, a sumus їх заливають	3. dict-i, ae, a sunt їх проголосять	3. expedit-i, ae, a sunt їх звільняють
Plusquamperfectum indicativus	Singularis	1. dampnat-us, a, um eram мене раніше засудили	1. tamen-ba-t мене раніше заливали	1. dict-us, a, um eram мене раніше проголосять	1. expedit-us, a, um eram мене раніше звільняли
		2. dampnat-us, a, um eras тебе раніше засудили	2. tamen-ba-tis тебе раніше заливали	2. dict-us, a, um eras тебе раніше проголосять	3. expedit-us, a, um eras тебе раніше звільняли
		3. dampnat-us, a, um erat його, раніше засудили	3. tamen-ba-tur його, раніше заливали	3. dict-us, a, um erat його, раніше проголосять	3. expedit-us, a, um erat його, раніше звільняли
	Pluralis	1. dampnat-i, ae, a eramus нас раніше засудили	1. tamen-i, ae, a sumus нас раніше заливали	1. dict-i, ae, a eramus нас раніше проголосять	1. expedit-i, ae, a eramus нас раніше звільняли
		2. dampnat-i, ae, a eratis вас раніше засудили	2. tamen-i, ae, a sumus вас раніше заливали	2. dict-i, ae, a eratis вас раніше проголосять	2. expedit-i, ae, a eratis вас раніше звільняли
		3. dampnat-i, ae, a erant їх раніше засудили	3. tamen-i, ae, a sumus їх раніше заливали	3. dict-i, ae, a erant їх раніше проголосять	3. expedit-i, ae, a erant їх раніше звільняли
Futurum II indicativus	Singularis	1. dampnat-us, a, um ero мене засудять	1. tamen-us, a, um ero мене заливають	1. dict-us, a, um ero мене проголосять	1. expedit-us, a, um ero мене звільнять
		2. dampnat-us, a, um eris тебе засудять	2. tamen-us, a, um eris тебе заливають	2. dict-us, a, um eris тебе проголосять	2. expedit-us, a, um eris тебе звільнять
		3. dampnat-us, a, um erit його засудять	3. tamen-us, a, um erit його заливають	3. dict-us, a, um erit його проголосять	3. expedit-us, a, um erit його звільнять
	Pluralis	1. dampnat-i, ae, a erimus нас засудять	1. tamen-i, ae, a erimus нас заливають	1. dict-i, ae, a erimus нас проголосять	1. expedit-i, ae, a erimus нас звільнять
		2. dampnat-i, ae, a eritis вас засудять	2. tamen-i, ae, a eritis вас заливають	2. dict-i, ae, a eritis вас проголосять	2. expedit-i, ae, a eritis вас звільнять
		3. dampnat-i, ae, a erunt їх засудять	3. tamen-i, ae, a erunt їх заливають	3. dict-i, ae, a erunt їх проголосять	4. expedit-i, ae, a erunt їх звільнять

ТАБЛИЦЯ СТУПЕНІВ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ
TABULA GRADŪS COMPARATIŌNIS ADIECTIVŌRUM

Ступінь	Назва латинською	Форма	Приклад	Переклад
Звичайний	<i>Gradus Positivus</i>	Основа + закінчення 1-ї/2-ї або 3-ї відміни	<i>clarus, -a, - um</i>	ясний, світлий
Вищий	<i>Gradus Comparativus</i>	Основа + <i>-ior</i> (m/f), <i>- ius</i> (n) G.sing. <i>-ioris</i> (III відміна, приголосний тип)	<i>clarior, clarius</i>	ясніший, світліший
Найвищий	<i>Gradus Superlativus</i>	Основа + <i>-issimus</i> та закінчень <i>-us</i> (m), <i>-a</i> (f), <i>-um</i> (n)	<i>clarissimus, - a, -um</i>	найясніший, найсвітліший

ЧИСЛІВНИК

NUMERALE

Тип числівника	Назва латинською	1	2	3	4	5	10	100	1000
Кількісні	<i>Cardinalia</i>	ūnus, - a, -um	duo, duae, duo	trēs, tria	quattuor	quīnque	decem	centum	mille
Порядкові	<i>Ordinalia</i>	prīmus, -a, -um	secundus, -a, -um	tertius, -a, -um	quārtus	quīntus	decimus	centēsimus	millēsimus
Роздільні	<i>Distributiva</i>	singuli, -ae, -a	bīnī, -ae, -a	ternī, - ae, -a	quaternī	quīnī	dēnī	centēnī	millēnī
Кратні	<i>Multiplicatīva</i>	simplex	duplex	triplex	quadruplex	quīntuplex	decuplex	centuplex	milliuplex
Часткові	<i>Partitīva</i>	ūnus pars	duae partēs	trēs partēs	quattuor partēs	quīnque partēs	decem partēs	centum partēs	mille partēs

Арабські цифри	Римські цифри	Cardinalia Кількісні	Ordinalia Порядкові
1	I	unus, una, unum	primus, -a, -um
2	II	duo, duae, duo	secundus -a, -um; alter, -ĕra, -ĕrum
3	III	tres, tres, tria	tertius, -a, -um
4	IV	quattuor	quartus, -a, -um
5	V	quinque	quintus, -a, -um
6	VI	sex	sextus, -a, -um
7	VII	septem	septĭmus, -a, -um
8	VIII	octo	octāvus, -a, -um
9	IX	novem	nonus, -a, -um
10	X	decem	decĭmus, -a, -um
11	XI	undĕcim	undecĭmus, -a, -um
12	XII	duodĕcim	duodecĭmus, -a, -um
13	XIII	tredĕcim	tertius decĭmus, -a, -um
14	XIV	quattuordĕcim	quartus decĭmus, -a, -um
15	XV	quindĕcim	quintus decĭmus, -a, -um
16	XVI	sedĕcim	sextus decĭmus, -a, -um
17	XVII	septendĕcim	septĭmus decĭmus, -a, -um
18	XVIII	duodeviginti	duodevicesĭmus, -a, -um
19	XIX	undeviginti	undevicesĭmus, -a, -um
20	XX	viginti	vicesĭmus, -a, -um
21	XXI	unus et viginti; viginti unus	unus et vicesĭmus, -a, -um; vicesĭmus primus, -a, -um
22	XXII	duo et viginti; viginti duo	alter et vicesĭmus, -a, -um; vicesĭmus alter, -ĕra, -ĕrum
28	XXVIII	duodetriginta	duodetricesĭmus, -a, -um
29	XXIX	undetriginta	undetricesĭmus, -a, -um
30	XXX	triginta	tricesĭmus, -a, -um

40	XL	quadraginta	quadragesīmus, -a, -um
50	L	quingquaginta	quingquagesīmus, -a, -um
60	LX	sexaginta	sexagesīmus, -a, -um
70	LXX	septuaginta	septuagesīmus, -a, -um
80	LXXX	octoginta	octogesīmus, -a, -um
90	XC	nonaginta	nonagesīmus, -a, -um
98	XCVIII	octo et nonaginta; nonaginta octo	octavus et nonagesīmus, -a, -um; nonagesīmus octāvus, -a, -um
99	XCIX	novem et nonaginta; nonaginta novem	nonus et nonagesīmus, -a, -um; nonagesīmus nonus, -a, -um
100	C	centum	centesīmus, -a, -um
200	CC	ducenti, -ae, -a	ducentesīmus, -a, -um
300	CCC	trecenti, -ae, -a	trecentesīmus, -a, -um
400	CD	quadringenti, -ae, -a	quadringentesīmus, -a, -um
500	D	quingenti, -ae, -a	quingentesīmus, -a, -um
600	DC	sescenti, -ae, -a	sescentesīmus, -a, -um
700	DCC	septingenti, -ae, -a	septingentesīmus, -a, -um
800	DCCC	octingenti, -ae, -a	octingentesīmus, -a, -um
900	CM	nongenti, -ae, -a	nongentesīmus, -a, -um
1000	M	mille	millesīmus, -a, -um
2000	MM	duo milia	bis millesīmus, -a, -um
3000	III	tria milia	ter millesīmus, -a, -um
4000	IV	quattuor milia	quater millesīmus, -a, -um
5000	V	quinque milia	quinquies millesīmus, -a, -um
10000	IXI	decem milia	decies millesīmus, -a, -um
100000	C	centum milia	centies millesīmus, -a, -um

Навчальне видання

ЛАТИНСЬКА МОВА

Методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія

Формат 60×84^{1/16}

Папір офсетний. Друк ризографічний

Гарнітура Times New Roman

Автор.арк. 1,5. Наклад 100

Редакційно-видавничий відділ

Рівненського державного гуманітарного університету

м. Рівне, 33000, вул.Ст.Бандери,12,

тел.: (0362)26-48-83